ԺԱՄԱՑԱԿ
ՀԱՆԴԷՍ ՀԱՅՐԵՆԱՒՒԷՐ

24 ԱՊՐԻԼ Գ· ՏԱՐԻ 1865 ԹԻՒ 61

Կը հրատարակուի երէս- շաբաթը անգամ մը ՇԱԲԱԹ օրերը։
Հասցեագրութիւնքն գինը պարկան 3 արծաթ Մեճիտիէ ղանիին։
Դառը երկնալի լրագրոյ ճամբու ծախիը առնողին վրայ է։
Պարագրութիւնները պարոյն առաջին ըսուքն կ'ըսխին։
Դառերը Յոդծանուէրն են։
ՀԱՒԱՔՈՒՄ· Հայրապետ աղա Հոհաննէսեան։

ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ· Մեւոն աղա վահե Տ· Աբրահամեան,
ՏՐԱԶՈՆ· Խալաթեար աղա Էլմասեան։
ԿԱՐՆՈ· Պետրոս աղա Օյնեոյ Վերահեռաս Ընկերցարանին կարնոյ։
ԹԵՒԻՐՏԱՂ· Մ· Պետրոս աղա Մ· Յովհաննէսեան։
ՀՌԼԵՊ· Յովհաննէս աղա Քիւրճեանօֆ։
ՍԵՒԱՍՏԻԱ· Պետրոս աղա Պալեօղեան։
ՄԱՐՍՈՒԱՆ· Մխոյեէ աղա Տէվլեանի։

Տարեցոյց
Հին եւ նոր ոճով
Հոովհաննէսի Հայոց
եւ ծխից եւ յարարողութեանց
Տ՚ուսանելոյ Ամենայն Հայոց
(Հարուստ 60 ամեայ)

Դրիգորեան տոմարն ընդունած լինելով, և ոչ իսկ իրենց տարածած օրացոյցին ուշ ուծանոյցին կարգերուն կհետեւին, այլ բոլորովին սահմանուած։

Դրեթէ բոլոր տէրութեանց ուծները սահմանուած հետ կառնեն։

Վերոյիշեալ ծնունդը կուծնին դեկտեմբերի 25ին, և միայն Յայտնութիւնը յունվարի 6ին. արդ և այն միջոցի պահքը սկսճելն զատ՝ ժամերգութեան ու ուծնոյցին կարգը տակնուվրայ կ'ընեն։ Տեառնընդառաջը կուծնին փետրուարի 2ին, և Ննուտը մարտի 25ին։

Ընտան Յիսուսի ուծն կկատարեն կաղանդին օրը։

Ըստուածածնայ անուան ուծն կկատարեն։

Տրեին Յիսուսի ուծն կկատարեն։

Վարդավառի ուծն կկատարեն։

Աստուծոյ և արեան ուծն կկատարեն ընդհանուր։

Այս ամոյ ջերմեռանդութիւն կընեն ըստ սահմանուց։

«Վարդավառ» անուանելով աղօթքը կընեն՝ սահմանած. նմանապես «Պասակ կուսի և պասկ Քրիստոսի» ըսուած ջերմեռանդութիւնները կընեն՝ համարիչ (թէզքէհ) գարձնելով. և համարիչը մեռանելով խաչերով զարդարած գծանիներէն կախած կը քալեն ըստ սահմանի կրօնաւորաց։

Պատանին վեղարաւոր չեն դներ, այլ կնպատը փիլոնին վրայ կիյ կարուած լինելով՝ ուսերուն վրայ կախ կձգեն ըստ սահմանուց։ Ասոր յայտնի է, «վեղարը գրաւ» բայը կգործածեն՝ երբ ուզեն ըսել վարդապետի մը համար թէ «կանթուխիսթիւնը ձգեց ու հայ (կամ իրենց մէտքովը՝ հերետիկոս) եղաւ»։

Ինպատ և ուրիշ եկեղեցականաց՝ իրեւ պատուոյ ածական՝ այս սահմանը թարգմանուած բառերը կգործածեն, «Ծայր Պատուելի, Արքեպատուելի, Վերյարգելի, Վերապայծառ»։

Սիկեղեցին մուած ու եկեղեցիէն ելած աներնին՝ ձախանին օրհնեալ ջուր քսելով՝ երեսին կխաչակնքեն։

Օծնորդութեամբ երկրպագութիւն ընելու կամ մէկ կէս մկրճէն խոնարհելու առղը՝ մկ ծնկան վրայ կչոքին և կելնեն։

Սովորաբար «աղօթարան» ըսուած աթոռներու վրայ չոքած կամ նստած կընեն իրենց աղօթքը՝ ֆռանկոյ պէս։

Պոհաբանական հանդէսներու մէջ սահմանէ թարգմանուած «Օ՚քեզ Ննուած գովաբանեմք» երգը կերգեն ֆռանկական եղանակով։ — Բանի մը եկեղեցական հանդէսներու մէջ ալ «Սիկ սուրբ Հոգի» երգը կերգեն՝ որ նոյնպէս սահմանէ թարգմանուած է։

Սահմանուց «Ողջոյն քեզ Մարիամ» ի՛

Լամպա և Ողջ լեր Թագուհի » աղօթքները առեպ կընեն առանձին և միաբան :

Ուրբաթ օրերը « Ն'անապարհ խաչին » (խաչ եօթը) ըսուած ջերմեռանդութիւնը կընեն իրենց մատրանը մէջ :

Լատինացւոց « հրեշտակ տեառն » աղօթքին առեղը զանգակ զարնելով՝ օրը երեք անգամ այն աղօթքը կըսեն առանձին և միաբան ուր և գտնուին : — Նմանապէս արեւը մանելէն մէկ ժամ եաքը զանգակ զարնելով՝ « ի խորոց հարգոյն » աղաղոսը կըսեն « քառասնից » հոգւոց համար :

Ննջեցեալց համար առանձին պատարագ մատուցանելու առեն՝ եկեղեցւոյ մէջ տեղը « քառասուն (քանթաֆալքօ) » ըսուած քարձր բանդակը կշինեն մեծ և փոքր :

Սուրբ Հաղորդութիւնը « ճաճանչով » կը դնեն ի բաղմոյն՝ մանաւանդ հանդիսից և աղօթից , պատարագի խորհրդեն դուրս իրիկուն և առաւօտ , և անով օրհնութիւն կուտան ժողովրդոց , կամ առաջնը հակառակ կընեն որ է խոտորոյց « քառասնից օրէ » քսած ջերմեռանդութիւնը , Պօլսեցւոց հնչմամբը « քառանթուրա » :

Բրիտոնի Տեառն մերոյ Թաղման Թափօրովը խաչի տեղ սուրբ հաղորդութիւնը կը քալեն ըստ լատինացւոց :

Պատկերներն առանց օծելու կդնեն եկեղեցւոյ մէջ , և այնպէս անոնց առջեւը մոմ կը վառեն ու կաղօթեն :

Պատարագ ամենեին չեն ըներ , լատին վարդապետաց խօսքէն մղորած որ իբր թէ հրեաց կանոնագործութիւն է :

Ընդհանուց առաջին չորեքշաբթին խոտոր և ժողովրդեան դլխուն մոխիր կդնեն եկեղեցւոյ մէջ՝ ըստ լատին արարողութեան :

Ընտ հինգշաբթի և ուտ ուրբաթ օրերուն ժամերգութեան առեղը՝ զանգակի տեղ փայտէ կոչնակ կզարնեն ըստ լատինացւոց :

Օծանկի և Օծնդեան ճրագալոյցներուն խմում չեն ըներ :

Սովորական պահքը չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը պահելու տեղը՝ ուրբաթ և շաբաթ օրերը կպահեն :

Ընդհանրապէս ամէն պահք լատինացւոց պէս և լատինացւոց հետ կպահեն , այսինքն աղուհացից մէջ մնեղէն կուտեն՝ ըստ խոտորոյց՝ պապին անօրինմամբը՝ չորից եղանակ կայ « վճռիլևաներ » կպահեն . որ և իսկ պահքի օր ձուկ և հաւկիթ կուտեն անխոտիր :

Յինանց ուրբաթ և շաբաթ օրերը պահք կպահեն ըստ լատինացւոց :

Ընդհանուց մէջ լատինացւոց հետ քանի մը սրբոց տօներ կկատարեն՝ ուսուր պատշաճի ժամերգութիւնը փոխելով . այսինքն մարտի 21 ին կտօնեն Ննեդիկտոսի սրբոյն տօնը , մարտի 7 ին Թովմայի Ակուինացւոց տօնը , մարտի 19 ին Յովսեփայ Նազովրեցւոյ տօնը :

Ընտնի անապատականին տօնը լատինացւոց հետ կկատարեն յունիսի 17 ին անխոտոր :

Մարկոսի ուսեռարանչին տօնը կկատարեն ապրիլի 25 ին անխոտոր :

Վերսի սուրբ խաչին տօնը լատինացւոց հետ կտօնեն մայիսի 3 ին անխոտոր , հայոց չնաձ ու այժմ իրենց ձեռքը մնացած եկեղեցւոյն մէջ որ ի Վենետիկ :

Ամենայն սրբոց տօնը լատինացւոց հետ կը տօնեն Նոյեմբերի 1 ին . նոյնպէս և Տամօքեն ննջեցեալց յիշատակը նոյն ամսոյն երկրորդ օրը :

Յովհաննու խմոստատէր Հայրապետին Օձ նեցւոյ տօնը չեն կատարեր , նոյնպէս և ոչ Պարսամ Ճգնաւորինը , ոչ Պահարինէ կուսին և Օսամինդոսի և Ռատիկոսի տօները :

Ա'պացին գալ անգամ :

ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Տաճկաստանի բոլոր Առաջնորդական վիճակները և անոնց արդի դէմերը ուղելով մեր Ազգս ընթերցողաց հաղորդել , հետեւեալ ցանկը առացած կը հրատարակեմք :

1 . Տրապիզոն . Աեսրոպ Եպիսկոպոս
2 . Ա'նկիւրիա . Աեսրոպ Վարդապետ
3 . Ամասիա . Գէորգ Եպիսկոպոս
4 . Շապին Գարա Հիսար . Ներսէս Եպիս .
5 . Թոքատ . Յակոբ Վ . Ճգնաւորեան
6 . Սեվաստ Կարապետ Եպիսկոպոս
7 . Խարբերդ . Զմշկիզեկ . Ներսէս Վարդապետ
8 . Բուլխանտ . Գէորգ Վարդապետ
9 . Ամասիա . Գրիգոր Եպիսկոպոս
10 . Կոն . Ներսէս Եպիսկոպոս
11 . Խարբերդ . Գրիգոր Եպիսկոպոս
12 . Կարին . Յարութիւն Եպիսկոպոս
13 . Գիւմիշ . Ամբրոս Վարդապետ
14 . Չմշկածագ . Յովհաննէս Վարդապետ
15 . Ինեղու , Սարգիս Վարդապետ
16 . Հասան Գալէ . Տիմոթէոս Վարդապետ
17 . Կեսարիա . Յովհաննէս Եպիս . Ընտունի
18 . Վան . Ներսէս Եպիսկոպոս

19. Մուշ. Բաղէշ. } Եղեմիա Վարդապետ
20. Տիգրանակերտ. Յակոբ Եպիսկոպոս
21. Էրզնկի Խաչրահայեաց. Յովհաննէս Վ.
22. Երզնկա. Պետրոս Վարդապետ
23. Դերջան. Ղազար Վարդապետ
24. Ջնդուհ. Գրիգոր Եպիսկոպոս
25. Ուրֆա. Մեսրոպ Վ. Երզնճանեան
26. Կեսարիա Մոբը Կարապետ. Յակոբ Եպիս.
27. » Մոբը Դանիէլ. Կարապետ Եպիս.
28. Գանձակ. Յակոբ Եպիսկոպոս
29. Իզմիր. Պօղոս Եպիս. (Պարբք Կ. Պօլսոյ)
30. Պրուսա. Գէորգ Եպիսկոպոս
31. Քիօթահեա. Յովսէփ Եպիսկոպոս
32. Իզնիմիտ. Մեսրոպ Եպիսկոպոս
33. Պանտրմա. Յովհաննէս Եպիս. Ղազեանց
34. Թիւրքիտաղ. Թադէոս Եպիսկոպոս
35. Իսիրնէ. Երիստակէս Եպ. (Հրաժարեալ)
36. Վ Ատնա. Կարապետ Վարդապետ
37. Քիւտահ. Բահանայ Մ՚Ե
38. Թիատզարա. Հ՚ապին Գրիգորեան հետ առ այժմ մնացած
39. Քիւրտիսթան. Ձկայ
40. Պանտան. Կարապետ Վարդապետ

Սոյ կաթողիկոսութիւնը ունի հետեւեալ վիճակները

1. Տիվրիկ. Յարութիւն Եպիսկոպոս
2. Ըտանա. Երիստակէս Եպիսկոպոս
3. Մարաշ. Նիկողոս Եպիսկոպոս
4. Օյնթուն. Սարգիս Եպիսկոպոս
5. Հաճըն. Պետրոս Եպիսկոպոս
6. Տերեոտե. Օգոստիա Եպիսկոպոս
7. Հալէպ. Յակոբ Եպիսկոպոս
8. Ընտուք. Յովհաննէս Վարդապետ
9. Ընթսպ. Մկրտիչ Եպիսկոպոս
10. Հօճդան. Յովհաննէս Եպիսկոպոս
11. Մելաթիա. Արսպիոն Եպիսկոպոս

Պատրիարքութիւն Սուրբ Էջմիածնի, որուն թեմ կը սեպուին Պերսիա, Հնդիա, Շամ, Եգիպտոս, Նեթերլենդիա։

Էգիպտոս. Որուն առաջնորդն է Գաբրիէլ Եպիսկոպոս, միւսան Ս. Էջմիածնի։

Կաթողիկոսութիւն մ՚ալ ունինք Այնթապի մէջ։

Վերի ցուցակէն կ՚երեւայ որ բոլոր Տաճկաստանի մէջ ունինք

2 Կաթողիկոսութիւն
2 Պատրիարքութիւն
52 Առաջնորդական վիճակք, որոնց 33 ը Եպիսկոպոսներու յանձնուած է։

ԲԱՐԵՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ղզլին համար աշխատող, և անոր սիրոյն անձնուէր եղող անձանց երախտիքը ճանչնալու մէջ շատ ետ մնացած ենք ատկաւին։ Ընծեն առեն Ղզլին երախտաւոր անձանց բանաիրները տնարգանք, թշնամանք, յաւ, հեծուծ թիւն, կարօտութիւն և վերջապէս թշուառ մահ մ՚եղած է։

Այս վիճակին մէջ ալ դարձեալ Ղզլին եւ թախտաւորաց թիւը վտիտանակ պակսելու, Աստուծոյ շնորհիւը աւելի աճումն առնելու վրայ է, այլ սակայն ամեն առեն տպերախտութիւնն ալ օրհնութիւն չբերեր Ղզլին։

Նիկոզոսեան դասէն արժանաւոր անձ մը Տ. Գէորգ Աբադեռեց Մայր Նիկոզոսեան, անակնկալ մահուամբ իսկոր ննջեց անցեալ տարի։ Վախճանեալ Տ. Հայրը երկու որդի աղջկունք թողուց, և քաւական ալ պարտք։ Ղզլինոց, և մանաւանդ Գումգափուի բնակչաց մէջ Հանգուցեալն այս տարաժամ մահուանը և աղջկանց վրայ մեծ ցաւ և կսկիծ տեսնուեցաւ, անմիջապէս բաժանորդագրուելի մը բացուեցաւ, որը աղջկանց ապրուստ մը հայթայթելու համար, որ նոյն առեն հրատարակած ենք։

Այս բաժանորդագրութեան արդիւնքը ըստանալով հիմա կը հրատարակենք. որմէ կը տեսնուի թէ 48126 ղուրուշ ընդ ամենը հաւաքուած է. այս գումարն ալ գծնսօլիսեի վերածուած, և հաւատարիմ ազդայնոց մը քով ի պահ տրուած է. և ամէն եռքը սոյն գումարին արդիւնքը պիտի տրուի բարեյիշատակ Հանգուցեալն որը աղջկանց։

Վերջին ժամանակներս մէջ եղեալ անապերութեան նայելով, չենք յուսար որ այս առաջին գումար մը ձեռք բերուի։ ուրիշներ ալ չեին յուսար որ Ղզլին երախտաւոր անձի մը գժբաղդ ընտանիքը մխիթարելու համար գիտուն սրտեր տակաւին միացած ըլլան, բայց փորձը ամենուս կարծեաց և ակնկալութեան հակառակ արդիւնքը տուաւ. Ղզլին մէջ բարի զգացման տեր անձինք պակասած չեն եղեր. ասիկա Աստուծոյ յատուկ մէկ շնորհքն է. կը կարծուէր թերեւս թէ ինչպէս ուրիշ շատ բարեպաշտական և տպղծգուստ գործերու համար վերջին առեններս եղած հրաւէրները ապարդիւն ելան, և աւելով այս հրաւէրը բան մը չպիտի գոյացնէ. բայց ընդհակառակը առատաձեռն և ողորմած անձինք բոլոր այս ենթադրութիւնները ջրեցին. և բարեբազդ եմք որ առանկ ըլլալուն թերկրա-

ոխի լուրը այսօր կը հաղորդենք մեր սիրելի ընթերցողաց։

Մեր մէջ ինչ բան որ անհնար կը թուի, անի հնարաւորի ընելու միջոց կը գտնուի. մի այն թէ կամք լլայ. և մանաւանդ կամքը հաստ ձեռնհասաբար յարմար միջոցներ ըլլան. և որ աւելի պիտանին է, մեր ուսումնարանը ըլլայ։

Ներելիքսասակ Հանգուցեալին որբոցը հասնար այս եղած հանգանակութիւնը մեր ըստացողները կը հաստատէ. իսկ բարերարող անձանց ալ մեծ պատիւ կը բերէ. քանի որում ի բնէ գրեթէ առանձինը եղան այս տեսակ բարերարութեան մը մէջ։

Ներանի թէ երախտաւոր անձերու յարգը իրենց կենդանութեանն ալ ճանչցուեր. որ աւելի մեծ փառք կը բերէ Աստուծոյ. և երախտաւորայ ալ օր քան զօր բազմանալուն մեծապէս կը նպաստէ։

Հատասիկ կը հրատարակենք վերոյիշեալ բժշկարդապետութեան մնացորդաց բարեսիրտ անձանց ցուցակը։

	Դրամ
Ամենապատիւ Արքեպ. Պարթեղ Ծաղիկեան	500
Մ. Երուսաղէմի փոխանորդ Խահակ Ս. Եպիսկոպոս	500
Կարնոյ Առաջնորդ Յարութիւն Ս. Եպիսկոպոս	500
Նիկոմիդիոյ Առաջնորդ Սահակ Ս. Եպիսկոպոս	250
Սուրբ Երուսաղէմի միաբան Սիմէոն վարդապետ	200
Մայր եկեղեցւոյ Տէր Սիքիսա քահանայ	200
Ճարտարապետ Կարապետ ամիրայ	2500
Գէորգ աղա Քաբանճեան	2500
Յարութիւն աղա »	2500
Ալէքսան աղա Եսայեան	2500
Մազաք աղա Պատմճեան	2000
Քիւրքճիպաշեանց գերդաստանէն	1500
Աբրահամ աղա Հարունց	1500
Սարգիս աղա Զրամէան	1500
Աստուածատուր աղա Գէորգեան	1500
Քէրոբէ աղա Պաղտասար	1500
Բարեկէր երկու անձինք	1300
Սիմոն աղա Նազարեանկեան	1000
Յակոբ աղա Մարկոսեան	1000
Յովհաննէս էֆէնտի և Բիւզանդ աղա Աբգէնեան	1000
Մազաք աղա Աստուածեան	1000
Յարութիւն աղա Սմբատեան	1000
Ոսկան աղա Աբգինեան	1000
Սերոբէ աղա և եղբարք Ազուխեան	1000
Սամուէլ աղա Սիքայէլեան ոսկերիչ	600
Կարապետ աղա Պօժճեան	500
Յովսեփ աղա Բարազամեան	500
Համբարձում աղա Ներսիսեան	500
Թոփուզ աղա Ներսեան	500
Ասպէր աղա Քեօսեան	500
Սիքայէլ աղա Քալաքաշեան	500
Էքնա աղա ոսկերիչ	500
Յովհաննէս աղա Խաղաղ	500
Ազեռիա աղա Շամամեանճեան	500
Սանուկ աղա Զօլաքեան	500
Սահակ աղա Եազմաճեան	500
Գասպար և Ազեռիա աղա Լաթիֆեան	500
Նիկողոս աղա Սուլթանեան	500
Սահակ աղա Խորասկեան	500
Կարապետ և Մանուէլ աղայք որմաքէշ	500
Մարկոս և Նազարէթ աղայք Խաղաքեան	500
Գրիգոր և Մարտիրոս աղայք Կիւրճեան	500
Գէորգ աղա Յովհաննէսեան	500
Սարգիս էֆէնտի Էնֆիէճեան	500
Բարեպաշտօն անի Զ. Մարտիրոս աղա Քոյտէրեանէ	500
Յակոբճան աղա Նշանեան	500
Անդրէաս աղա Փոխրաճեան	500
Սահակ աղա Թադէոսեան	500
Տիգրան աղա Եքմալեան	500
Գէորգ աղա Եազմաճի	500
Յակոբճան աղա Գայթէրեան	500
Միքայէլ Յակոբճան աղա վաճառական	300
Ալեքսան աղա Մահէհեան	300
Մարգար աղա Յակոբեան	250
Յակոբ և Մկրտիչ աղայք Շահինեան	250
Սահակ աղա Պէօրէկճեան	250
Նշան աղա Թադէոսեան	250
Յովսէփ աղա Փէհլիւանեան	250
Լութֆի աղա Խաչիկ	250
Սահակ աղա Գալփաղճեան	250
Սարգիս աղա Պօշնակեան	250
Խաչիկ աղա Եազմաճի	250
Մանուկ աղա Պոհիկեան	250
Մկրտիչ աղա Ազամալեան	200
Միքայէլ աղա Մամիկոնեան	200
Մանուկ աղա Սմբատեան	200
Յովհաննէս աղա Մատաթեան	200
Սարգիս աղա Համամճի պաշի	200
Աբրահամ աղա Տամկաճեան	200
Կարապետ աղա գարբին	200
Ռուբէն աղա գերձակ	200
Բարեպաշտ անի	200
Սարգիս աղա Խաչիւտարցի	176
Աստղ աղա Համբարձումեան	100
Գաբրիէլ և Օհան աղայք Հարնից	100
Կարապետ աղա Գաճիկ	100
Ղուկաս աղա գերձակ	100
Ազգանի աղա Մելիքեան	100
Կարապետ Յակոբի աղայք վաճառականք	100
Միքայէլ աղա Մ. Մանուկեան	100
Սարգիս աղա Գաֆաֆեան	50
	48126

Պ. Խմբագիրը

Վան գաւառի վիճակային ազգայինք բազմանիք ստորագրութեամբք վաւերացեալ մահազերագրութեամբ վիճակին Առաջնորդ Վերապատիւ Արքեպիսկոպոսի արժանն և խոհական կառավարութիւնէն իրենց խորին շնորհակալութիւնը և երախտագիտութիւնը յայտնած ըլլալով Պատրիարքարանին՝ կրծնականն Յովհաննէս մեզի յանձնեց ծանուցանել Ձեր Արգաւթեան, որ հաձիք պատուական թերթիդ միջոցաւ Վանայ վիճակային այս գոհութիւնը և շնորհակալութիւնը հրատարակել։

Ստամ Ձերդ Յարգաւթեան

Խ. Օ.

15 ապրիլ 1865 Պարեգին Վարդապետ
Ի Պատրիարքարանի Ս. Թոմարեանց
Հայոց

Վանայ Ս. Ընաքնորդին համար առնուած գահայցութիւնէ տեղեկութեանց վրայ ուրախ ենք։ Յիշեալ Վեր. Ընաքնորդին վրայ ի վաղուց գովեստ խօսած ենք, անշուշտ կը յիշեն մեր Ընդ. ընթերցողները. ուստի Աղօնական Յաղագս ներկայ յայտարարութեանն ալ սիրով կը հրատարակենք։

Ճշմարիտ է որ մարդ մը ամենուն համար միօրինակ սիրելի չկրնար ըլլալ, ուր մնաց Ընաքնորդ մը, և մանաւանդ Վանայ պէս հեռաւոր քաղաքի մը մէջ. ուստի առին առին Վեր. Իգնատիոս Արբազանին համար լսուածները և գրուածները հակառակորդ կողման թելադրութենէ արդիւնք համարելով, վստահ եմք որ Իգնատիոս Արբազանը իր վիճակեալ մեծագոյն մասին գոհունակութիւնը և շնորհակալութիւնը միշտ կը վայելէ։

Վեր. Իգնատիոս Արբազանին մեծ արժանիքը յայտնի է նաև որ 7—8 տարիէ ի վեր անընդհատ իր առաջնորդական պաշտօնը կը վարէ, այնպիսի քաղաքի մը մէջ, ուր զօրաւոր կուսակցութեանց գործիք կամ խաղալիկ կրնար ըլլալ. կամ թէ ուրիշ մէկն ըլլար, գուցէ մինչև ցարդ մեծ փոթորիկներ կը հանէր։ Մէկն կուսակցութիւնները հանդարտեցնելու, և ամենուն խօսք հասկցնելու համար լրջամիտ և խոհական կառավարուի պէտք է. և այս կառավարութիւնն ալ Իգնատիոս Արբազանը փորձով կը ցուցնէ իր վրայ։ Հետևաբար ամէն տեսն ողջամիտ ազգայնոց շնորհակալութեան և գովեստի արժանաւոր է ու պիտի ըլլայ։

ԶՄԻՒՌՆԻԱ

Ընդլայն Աբրապեան պատուական լրագրոյն 750 թուոյն մէջ հետևեալ յօդուածը կը կարդանք։

Յայտնի է որ, անցեալ փետրուարի 17ին չորեքշաբթի գիշերը փառաւոր և բարեկարգ պարահանդէս մի տրուեցաւ Իզմիրի Հայ ազնուական երիտասարդներէն, որ գովելութեամբ յիշատակուեցաւ Աբշալոյս 747 թուոյն մէջ։ Այս երիտասարդները սիրով միաբանելով պարահանդիսին ծախքը հանգանակեցին մէջերնին։ Եւ թէպէտ իւրաքանչիւր ընկերը իրաւունք ունէր երկու պատուաւոր ընտանիք հրաւիրելու, բայց այնուամենայնիւ, որ հրաւիրեալ եղած գիշերնին անունը յիշեալ երիտասարդաց մէջէն կազմուած յանձնաժողովին նախապէս յայտնուի, որ եթէ հաճոյ ի տալը ըլլայ։ յայնժամ միայն հրաւիրեալ, նոյն յանձնաժողովին կողմանէ տոմսակ մի հրաւիրատոմսակ ստանայ։ Գանուեցան երիտասարդներ, որոնք ուզեցին մասնակից ըլլալ յիշեալ ընկերութեանը, գնուեցան նաև երիտասարդներ ու գերդաստաններ որոնք ուզեցին պարահանդէսին մէջ ներկայ գտնուիլ, բայց չընդունուեցան։

Այս պարագաները մանրամասնաբար յիշելնուս պատճառը այն է, որ ազէկ հասկնալի թէ յիշեալ հանդիսը թէպէտև սոդոմգոմորեան հասարակ ժողով մի չէր, սակայն հասարակաց պարահանդէս, այնինքն պալ բիւղիք ալ չէր ամենևին և չէր կրնար ըլլալ։ Ուստի կը զարմանամք թէ Վասիլը իւր սովորական խոհեմութենէն խոտորելով. Մինչդեռ շատ պատեհ հասարակաց պարահանդէսի մը առիթ գտնէ պզտիկ ու սիրալի դատաստութեամբ մի վերաբերել քաղաքիս հայազգի տիկիններուն. այն ինչ ընդհակառակն ընտրեալ արժանապատիւ Հայ ընտանեաց հանդէս մի էր. որը նահանգիս ընդհանուր կառավարիչ վեհափայլ Ռաշիտ փաշան և պատուելի իւր ներկայութեամբը. և որ օտար ազգաց ու երեսփոխանաց առջև ազգային քաղաքական պատիւը աւելցուց։ Բոլոր Իզմիր գովեց այս պարահանդիսին ամեն կերպ բարեկարգութիւնը որը Հայ վերնակացութիւնը (քօմիթէ) բարեհամբաւ ոգւով և ազգասիրութեամբ հոգ տարին հասատատուն պահելու մինչև ցվերջ։

Բայց ծադկին խմբագիրը, որ հրաւիրուած չէր յիշեալ պարահանդիսին, համարձակեցաւ իւր Թերթին 107 երկրորդ թուոյն անանուն նամակ մի հրատարակելու. որուն մէջ առանց հիմնաւոր պատճառի սաստկապէս կը պախարակէ նոյն պարահանդիսին բարեկարգութիւնը, նամանաւանդ վերակացու և ուրիշ երիտասարդաց բարձրն և պզտիկ ընթացքը։ Անկուն դիմակով ընկալ. միւսը Թերթասոլին անուանակով. զմանուն ծաղրելով և զամուն իրը արբեալ վիճակի մէջ ներկայացնելով։ Բայց յայտնի, չկարմրեցաւ այն տեղ գանուելով իրը քաղաքակից հայկազան ազնուական տիկնոց և օրիորդաց հանգստութեանը գէմ լի կրնար յարձակիլ և անվայելուչ վատ համբաւել զանոնք։ Ծադկին խմբագիրը գործելով չկարմրեցաւ զզպարտուելու, իւր Թերթին յիշեալ համարը, թէ երիտասարդ ոմանք նոյն պարահանդիսին մէջ փորձ փորձերին և չյաջողեցան ամուսնութեան կապերը լուծելու և ապազային համար խօսք տալու և խօսք առնելու, և այլն, և այլն։

Ա ելորդ կը համարինք ըսելու թէ այս վատահամբաւութիւններն և այս զրպարտութիւնները վերջին աստիճան բորբոքեցին ազգասէր և ուսումնական երիտասարդութեան սրտերը, ուր որք և կանայք ամէնքն ալ, թէ պարահանդէսը գացողները և թէ չգացողները, ծանրագոյն վիրաւորուեցան։ Ազգային ընդհանուր սրտմտութիւնը հանդարտեցնելու համար մեծարգոյ Թաղական խորհուրդը վճռեցաւ վարժապետութեան պաշտօնէն անմիջապէս հանելու զԱրշակ խմբագիրը. որ Ակտրապետ վարժարանին մէջ, օրը մէկ կամ երկու ժամ տակ երեքին դասատուութիւն կընէր. նմանապէս ծադկին ընթերցողներէն շատերը իրենց բաժանորդագրութիւնէն հրաժարեցան։

Բայց ասով հասարակաց սրտմտութիւնը չհանդարտեցաւ. և հարկ եղաւ ազգային յանձնաժողով մի կազմելու, որ ազգին կողմանէ տեղեկութիւն կառավարութեան առջև կանչեց ծադկին խմբագիրը և Թշնամանեալ Հայ գերդաստանաց պատիւը պահպանէ, պատիւ, որ մեր համազգի հասարակութեան առջև իւր արեան չափ մեծագին է։

Նահանգիս վեհամեծարժան ընդհանուր կառավարչին հրամանաւ յատուկ մանաւանդ ժողով մի կազմուեցաւ և ամէն ազգէ բանիբուն անձինք անդամ անուանեցան անոր։ Ծադկին նոյն յօդուածը գաղտնի բերնի և տառիկերէն թարգմանուելով իր քանի մը օր մնալնուն մասնաւորապէս քննուեցաւ։ Վերջապէս մանաւանդ ժողովին յայտագիրը և յօդուածոյն տառիկերէն թարգմանութիւնը նահանգապետական մեծ ժողովին (մէճլիսի քէպիր) մէջ կարդացուեցաւ. և միաձայնութեամբ 28 օր բանտարկութեան դատապարտուեցաւ ծադկին խմբագիրը. որ անցեալ ամսոյ 20 ին շաբաթ օրը ի բանտ մտաւ։ Հինգ օր բանտը մը նալէ եկաւ, վասն մտիկ վարչան բարեհաճեցաւ մարդասիրաբար անոր ազատութիւն շնորհելու, ղէնտարմայ յաղաչանաւ բարեգութ երեւելի անձանց ամանց։

Յօդուածոյնս վերջացնելու ժամանակ, չենք կրնար մեր սրտին ատելիք ցաւը չյայտնել այս ամէն ազգայինս վերայի եղելութեանց վրայ, զոր կը վախնանք ամենևին չհրատարակել. բայց տեսնելով թէ Կ. Փոլսոյ ազգային լրագրութիւնները այս իրերուն վրայօք անհիմն տեղեկութիւններ ընդունելով ծուռ և սխալ դատաստան կրնեն, անոր համար ըսախոհեցանք իրին ատելի ըլլալ թերթերը անկանխապահ թէ ամբ յայտնել ի սէր ճշմարտութեան և ի պաշտպանութիւն պատուոյ մեր քաղաքակից Հայ գերդաստանաց։

Օմիւռնիոյ մէջ անցած վերջին ցաւալի անցքերը անհաճոյ տպաւորութիւն ունեցած են Պօլսոյ մէջ։

Մենք որ առենօք Օմիւռնիա գտնուած ենք, և բաւական տարիներ հոն ժամանակ անցուցնելով ալ քիչ շատ տեղւոյն ազգայնոց վիճակին և այլ հանգամանաց տեղեկութիւն ունէինք, մեծ ցաւօք սրտի հանդիսատես կեցեր էինք ցարդ. բայց վերջապէս վերոգրեալ յօդուածին առթիւը այժմ քանի մը խօսք ընել պատշաճ կը համարինք, անկողմնապէր ոգւով։

Օ՛ղլի խմբագիրը Յէօնիժաններուն պարահանդէսը վատահամբաւելուն, և Յէօնիժաններուն բողոքին, գաւ բանալուն, և վերջապէս Օ՛ղլի խմբագրին բանտարկութեանը համար բան մը չենք ուզեր ըսել։

Սակայն Օ՛ղլին խմբագիրն իրաւ վարժապետ ինչ յանցանք գործած ունէր, որ անմիջապէս Աեսրոպեան վարժարանին մէջ ունեցած դասատուութեան պաշտօնէն գադրեցնել տուեր են։ Ընդհակառակն ժամանակին դաս տալու չէր յաճախեր. կամ առած դասերը ինք չէր հասկնար, որ տղայոց հասկներ. վերջապէս դասատուութեան մտին պակասութիւն մ՛ունէր. թէ չէ Յէօնիժաններուն պարահանդէսին ընտրհ մ՛ընելու համար Օ՛ղլի խմբագրին նիւթական շահուն վնաս մը հասցնելու փորձ փորձեցին. և բարեբախտաբար վնաս մ՛ալ վարժարանի մանկանց, քան սրուամ անշուշտ Օ՛ղլի խմբագիրը առաջերէն լեզուի մէջ յայտնութիւն ունենալուն համար, (ինչպէս որ մենք ալ այնպէս ըլլալուն կրնանք վկայել.) ընտրուած էր այս պաշտօնին։ Ընդ Օ՛ղլի խմբագրէն հրատարակուած յօդուածի մը մտին վրէժխնդրութիւնը Ազգին մանկավարժական գլուխը փորձելու ինչ արդարացի պատճառ կրնայ ըլլալ, որ մեզի անծանօթ է ըլլայ։

Օմիւռնացոց փառք բերող ուրիշ իրնդիր մ՛ալ կայ, խաչկալի խնդիրը. և անոր վրայի երկու և ուելի ալեծանները։ Ներկայ դարուս մէջ Աեսրոպեայ յառաջդիմութիւնը երբ նշանաւոր քայլեր կ՛ընէ, և երբ ամէն ազգ մեր Ազգին համար նոյն յառաջդիմութիւնը կը մաղթենք և կը փափաքինք, և երբ Օմիւռնիա ամէն հայաբնակ քաղաքներէ աւելի յառաջ անցած և քաղաքակրթութեան շաւղին մէջ եղող քաղաք մը կ՛ըսուի մեզ, ղարմանքս քիչ չըլար, երբ կը տեսնենք որ այն պիսի խնդիրներով կը յուզի, որ ոչ իրեն պատիւ կը բերէ, և ոչ քաղաքակրթութեան կամ յառաջադիմութեան տրդիւնք կրնայ սեպուիլ։

Ընձանաց խնդիրը վերջացած ըլլալուն չենք ուզեր անոնց վրայ մանրամասն խօսիլ. բայց այսօր արձանները դնող Օ՛ղլ. խորհրդոյն դեմ ժողովրդեան և մտնաւորապէս ամենց բողոքներուն վրայ ալ քիչ զարմանք չունինք. Ազգային հիմնադրութեէ մինչև ատորտուր՝ երբ իրենք կառավարութեան գլուխ անցած՝ միլիոններ մսխեցին, ի հարկէ գիտէին որ ատնանկ փառաւոր եկեղեցւոյ մ՛ալ փառաւոր խաչկալներ պիտի պատրաստուին. գժբաղդաբար իրենց օրով ատոնց ալ ձեռնարկութիւն եղած ըլլալուն՝ ուրիշներուն ըսածին դեմ միշտ բողոքող դանուեցան։ Սակայն արդեօք Ազգին ստակները մեղքնալնուն համար կը բողոքեն. թէ որ անանկ է, կրնան իրենց օրով եկեղեցւոյն շինութեան համար եղած ծախուց հաշիւը տալ շինուած և կրկին անգամ փոցուցած պատերուն, ոտքէ ճարտարապետներու յանձնելով՝ քանի մ՛անգամ ինքնիրեն փրած տեղերուն, և ատոնց համար եղած կրկին կրկին ծախուց . . . . հաշիւը։

Ազգին ան առենուան ստակները մեղք չըլլին. և հիմայ 3–4 հարիւր հազար լիրայի խճաքը կ՛ընեն։ Աեսրոպեան վարժարանը որ հրդեհէն շատ առաջ սկսած էր պայծառանալ, և գրեթէ հրդեհէն ետքը, մանաւանդ եկեղեցւոյն շինութեանը պատճառաւ և մինչև ցարդ չկրցաւ իր նախկին պայծառութիւնը ունենալ, ասիկա անշուշտ քան մ՛էլ արդեօք. կամ խորհուրդ գլուխները չէ՞ն տեսներ կամ չէ՞ն զգար։ Լոկ փառասիրութեամբ մը, և օտար ազգայ երեւալու տենչով մը այսքան մեծագումար ծախքով Եկեղեցի մը հիմնել տալու ինչ պէտք կար. (շինքին ծախուցը և մեծութեանը համեմատութեամբ գնէ՝ ճարտարապետական ձևեր և զմայլելի դիրք մը պարունակած ըլլար . . . . ։)

Այս խորհրդածութիւններն ընելով կ՛ուզենք Օ՛ղլ. խորհրդոյ դէմ բողոքողներուն յայտնել թէ, ըստ որում իրենց օրով այնքան մեծագումար ծախիւք եկեղեցի մը հիմնուած է, հիմա այնոյն եկեղեցւոյն համար ըստ արժանւոյն մեծագումար ծախիւք խաչկալ մը պէտք էր։ Լոկ թէ որ Ազգին վնաս մը կ՛ենթադրեն, իրենք պէտք էր այդ վնասը եկեղեցւոյն հիմնադրութեան օրէն նկատէին. և ինչպէս վերն ըսինք, Աեսրոպեան վարժարանին կազմուելը, ազգային յառաջադիմութեան պատճառէն անտես առնուելը մեծ ու զգալի վնասներ հասուցին Օմիւռնիոյ։

Օմիւռնիա նիւթապէս կարողութեան տէր

վճռակ մ՚ըլլալով մինչև ցարդ Թողունք քանի մը հատը, գանէ մեկ հատ երևելի ու կանոնաւոր վարժարան մը չունենալը իրեն մեծ նախատինք է ու պիտի մնայ. այսօր Թէ որ հաշուենք՝ Օմիւռնիոյ երևելի գերդաստաններէն բաւական Թուով շատակ արուած կան օտար ազգայ գոլէժները, և անոնց համար Թերևս 90—100 հազար ղուրուշ և աւելի կը վճարուի տարին. սակայ չէր ըլլար արդեօք եԹէ Ազգը հոն դիշերօԹիկ վարժարան մը բանար, և այդ հայ զաւակներն ալ Լրիւ Համար վճարուած դուռմարովը հոն առնելով, ուրիշ դումար մ՚ալ եկեղեցիէն վճարուեր, և Ազգին աղբատ զաւակները ԹէՕմիւռնիոյ և ԹէՆոթ ԹէՄերուն մէջէն՝ ընտրանեաք առնելով հոն դաստիարակէին:

Օմիւռնացիք պարահանդէս տալով Լրոպացոց և օտար ազգայ առջև քաղաքակրթ ԹուԹեան պատիւ վաստկիլ կ՚ուզեն եղեր, ան իրենց գիտնալու բանն է:

Ընձանայ ինդրոյն առեՆը այլ ընդ այլոց տարաձայնուԹիւններ ալ երևան եկան, ըՕմիւռնիա եղած առեՆիս կը նկատեինք որ ժողովուրդը ամէն առաւօտ եկեղեցւոյն մէկ դռնէն կը մտնէր և հինուածքը աչքէ անցուցանելով, և իւրաքանչիւր օր ըստ քմայ ճարտարապետելով կ՚անցնէր միւս դռնէն կ՚երԹար. սակայ բազմաԹիւ ճարտարապետներու մէջ ի հարկէ պլանդակ բաներ ալ խորհուղ կը գտնուին:

Մեր հոն եղած առեՆը խաչվալի խօսք չի կար, որ արձանի խօսք ալ ըլլար. սակայն այն առեՆն ալ արձանի խնդրոյն նման մէկ երկու եկեղեցւոյ կանոնաց հակառակ խնդիրներ կային. մէկը Մ. Ըաղանն էր, որ մէկ քարի վրայ երկուքի բաժնուած էր, կ՚երևի ԹէՄէկը մտնէրու և միւսը աղբ լինելու համար չինուած էր. և միւսն ալ վարագոյրին խնդիրն էր, որ կ՚ուզէին Թատրոնի նման վերէն ի վար ձըգել. այս երկուքն ալ սաստկաբար մերժուեցան Մ. Ըաղնորդէն: Հիմայ որ խաչկալները կը չինուէին, Թաղ. խորհուրդը ուզեց արձաններ դնել. ժողովուրդը բողոքեց, և Մ. Ըաղնորդը հոն չէր, որ բայե ի բայ մերժէր: Ժողովուրդն ալ նկատելով որ Թաղ. խորհուրդը իր բողոքին ականջ չի դներ, ան կ՚երԹայ վար կ՚առնէ կամ կը խորտակէ արձանները. սակայ զատ ուրիշ բան ալ չէր կրնար ընել: Ընձաններուն խորտակումը պրՊաղձուԹիւն հաստատուեցաւ. բայց սխալէ. վասն զի աշխարհական իշխանուԹիւն մը եկեղեցական իշխանուԹեան հրամանին անսասանեց, կամ ժամանակին չհարցնելով անոր, ինք իր գլխուն արձան կանգնեց. ժողովուրդը բողոքեց, և երբ օրինաւորապէս չկրցաւ մարկ ընել տալ իր բողոքը, ապօրինաւորապէս ինք իր բողոքը գործադրեց. Ձիշդ ինչպէս որ ժամերգուԹիւն չեղած ժամանակը ուրիշներ եկան սանգուխը դրին, և վեր ելլելով, արձաններըը կանգնեցին Թաղ. խորհրդոյ հրամանաը, նոյնպէս և ուրիշներ եկան ժամերգուԹիւն չեղած առեՆն սանգուխը դրին, վեր ելան, արձաններըը խորտակեցին, ատոնց Թաղ. խորհրդոյ հրամանէն. ուստի սրբապղծուԹիւն մը չէ ատ, այլ Թաղ. խորհրդապղծուԹիւն. վասն զի ընդդէմ հրամանի նոցա խորտակուեցան արձաններըը:

ՍրբապղծուԹիւն ան էր, որ ժամերգուԹեան միջոցին, Ս. Պատարագի ահեղ խորհուրդը կատարուած ատեն, յանկարծ խուժ մը մարդիկ դիմեցին ժամարար քահանային վրայ, և Ս. Ընծէն վար առին... ահա ասիկա էր անելօր սրբապղծուԹիւն մը, որ Թաղ. խորհրդապղծուԹեան վրայ սրտերնին նեղացող անձանց քով այնքան մեծ արժէք մը չունեցաւ, և ոչ այնչափ զայրոյԹ առաւ իրենց, որչափ արձանաց խորտակումը, որ իւրաքանչիւր աշխարհի քարոզել ուզեցին իբրև սրբապղծուԹիւն:

Ասիկա պատուական լրագրոյն միջոցաւ Իզմիրէն գրուած և Ֆրանկոյ ստորագրուԹիւնն ունեցող յօդուած մը կարդացած ենք, որ երբ կարօրէն արձանաց խորտակման վրայ կը գրէր, և անքաւելի սրբապղծուԹիւն մը զայն համարելով, կրօնքի վրայ ալ խօսքեր ըրած էր, և խորհուրդը ուսած էր ԹէՆինչ ցաւալի հետեւանքներ կրնան տեղի ունենալ, երբ այսպէս կրօնական խնդիրներու մէջ անզգամաբար կենանք. մանաւանդ մեր ազգին համար որ կրօնքով կապուած է: Ֆրանկոյին ով ըլլալը չեմք ճանչնար. բայց ըստ որում Օսմանին խիստ և ապագրէն մերժուած յօդուած մ՚էր այն, քիչ զարմանք չուսաւ մեզի, կրօնքը ազգուԹենէն և միևնոյն անգամ Ազգէն հեռացնելու վարձ վարձուած միջոցին՝ սանկ խորտակման և ցաւակցական յօդուած մը կ՚ըսպասեինք բայց ձիշդ քահանային Ս. Ընծէն վար առնուած միջոցին, որ կատարեալ սրբապղծուԹիւն մ՚էր. և ոչ ԹէԹաղ. խորհրդապղծուԹիւն մը եղած ատեն, որ սրբապղծուԹեան չափ ծանր չէ ու չկրնար ըլլալ. և Թաղ. խորհրդոյ մը ընդդէմ եկեղեցական օրինաց, և ընդդէմ կանոնց ժողովրդեան մեկ գործը պաշտպանելու համար կրօնքը յօդնուԹիւն կանչել բնաւ չէր վայելը: Կրօնքի, կրօնական խնդիրներու, և նոյն իսկ

կրճնական պաշտօն ունեցող անձանց անպատկառ կենդանիս մեղմ մեծ վնասներ պիտի բերէ. Թողունք հոգևոր վնասը, որովհետև ամէն մարդ իր անձին համար առաջի Աստուծոյ ինք միայն պատասխանատու է. բայց մարմնաւոր վնասներ անշուշտ պիտի կրենք, և օր մը խեղ ուրնիս գլուխնիս պիտի դայ, աչուընիս պիտի բացուի, պիտի դժանք. բայց զուր տեղը:

Երանի թէ այս մեկ քանի տողերը առանց կանխադատման և խղճիս կարդացուէին, և մեր բսանծներուն իրաւացի ըլլալը շուտով զգալի կ'ըլլար:

Ներսէյի քանի մը պատուաւոր անձանց կողմանէ հետևեալ նամակը եկած է մեզ հրատարակելու խնդրանքով:

Պ. Խմբագիր

Ս. Թոմասի հավաքս լրագրոյն 145 Թուոյն մէջ գանգատ մը կարդացինք Ներսէյի Պատուար. Ժան Թոդալեան խորհրդոյ դէմ:

Տօնմա Պաղչէի ճամբուն վրայ հայերէն գրեր ունեցող երկու գերեզմանաքարեր կան եղեր. Ս. Թոմասի մեկ խմբագիրը Փանոսեան էֆէնտին հանկէ անցեր ու տեսեր է, և Ղզլին ոտացուածքը և ինչքը ըստ արժանւոյն չպահպանուելուն համար դառն գանգատներ ըներ է Ս. Թոմասի մէջ:

Փանոսեան էֆէնտին աղէկ ծուղակի մի մէջ բռնուեցաւ, ուր իր ոտքովը ինկաւ: Այդ քարերը արդէօք նո՞ր հան գլորուեր են, թէ շատ առենէ ի վեր հան ըլլալը կը ցուցնեն. Փանոսեան էֆէնտին երբ 2–3 տարի յառաջ Ներսէյի Թոդալ. խորհրդոյն անդամ էր, և Աստեղապետն ալ. ինչու հոգ չըտարաւ Ղզլին ոտացուածքները պահպանելու. բնաւ այն ճամբէն անցած չէի՞ր, ուր կը գտնուին այն քարերը. . . . Հիմա ինչ իրաւունք ունի Ներսէյի Թոդալ. խորհրդոյն դէմ գանգատելու, և զայն բամբասելու իբր թէ հոգ չտանիր Ղզլին ոտացուածքները պահպանելու. թէ որ արդի խորհուրդը պարտք ունէր, նախորդն ալ որուն անդամ էր նաև Փանոսեան էֆէնտին մեզ նոյն պարտքը չունէր:

Մենք Փանոսեան էֆէնտիին մեծաձայն ազդակներուն թէպէտ ականջ շատ չենք դներ. սակայն կը փափաքինք որ Ղզլին Ս. Աստուածածնի բոլոր մարմնոյն և ամէն ձիւ ղերուն դէմ ատատիկ գանգատ ու բողոք ըրած առենին, ինք իր հաւնած մարդերով պաշտօնի մի գլուխ անցներ, որպէս զի տեսնէինք թէ ինչ գործունէութիւն պիտի ցուցնէ. կամ թէ Ղզլին գործերը ինչ կերպով պիտի անուրնէ: Ներսէյի Թոդալ. խորհրդոյ անգամ եղած առենը սքանչելի և զմայլելի անօրինութիւններ ըրած ունի թէպէտ, բայց ժամանակ չունինք այն անթիւ ու անհամար գործերը հոս յիշելու. և թէ որ առանց ամսական վարձքի չըլլար, կը յուսայինք որ անպատմելի բարեկարգութիւններով պիտի լեցներ Ներսէյ:

Ինչ որ է, շատ խօսող մարդը այնչափ մեծ արժէք չունի. Թող փորձիկ գործ մը ցուցնէ: Խրատ կուտանք Փանոսեան էֆէնտիին, որ իր բերանը կամ գրիչը քիչ մը փոխէ. անգամ մը Ընտանը գովել, ուրիշ անգամ Հռովմէական. նութիւնը վար զարնել ուզելով՝ Հողմքականութիւնը գովել ու բարձրացնել, ու ատով իր անունը արատաւորել բոլորովին երեն անվայելուչ են. ամէն մարդու՝ իր վրայ թիւր կարծիքներ ունենալու առիթներ տալէ պէտք է որ զգուշանայ: Ինքը սիրողները կը ցաւեին որ Ս. Աստիպէ պէս՝ բողոքականի մը օրագրոյն մէջ խմբագրութիւն ընելու սոխպուած է, բայց հիմա աւելի կը ցաւին որ բողոքականութիւնէ գործիք ալ ըլլալ սկսեր է. Փանոսեան էֆէնտին պէտք է որ Հռովմէականութենէ փախչելու առեն Հողմքականութեան մէջ չմտնայ. եթէ Հռովմէականութիւնը քաղցկեղ մ'է Ղզլին համար, Հողմքականութիւնն ալ ժանտախտ մ'է. երկուքն ալ հաւասարապէս և մէկմէկէ աւելի վնասակար են Ղզլին. ուստի մէկէն փախուստ տուած առեն՝ միւսին բռնուելու չէ:

Ուրախ կ'ըլլայինք թէպէտ Փանոսեան էֆէնտին մեր խրատներուն անկեղծութիւնը նկատելով, զամէնքն ալ սիրով ընդունէր և գործադրէր:

(Աստղ-ին)

12 ապրիլ 1865
Ներսէյ

* * *

Երեկ Ընդհանուր Ժողովը մեծագոյն մասնակցութիւն ունենալ:

ՕՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱՌՕՏ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մեծարգոյ Ն. Մ. Վ. Վարագաշէնի աշխատասիրութեամբ և Պէշիկթաշլի Հայկազնեան ընկերութեան ծախիքը իւրայ ընծայուեցաւ սոյն Քերականութիւնը, որ Հայերէն լեզուին սկզբնական գիտելիքները կ'աւանդէ, և իր համառօտութեամբը ուսանողաց դիւրութիւն կրնայ տալ:

Կը ծախուի գին 4 ղուրուշ:

ՏՆՕՐԵՆ = ԻՄՐԱԳԻՐ
ՍՏԵՓԱՆ Պ. ՊՕՂՈՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆՑ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՄԻՒՀԵՆՏԻՍԵԱՆ